Energy Community Secretariat

Uniting Europe's Energy, Today

Tregu i Energjisë Elektrike

Arben Kllokoqi

JUNE 2025

Përmbajtja

- Sektori i energjise dhe derregullimi
- Energjia elektrike si mall (komoditet)
- Rreziku ne treg dhe menaxhimi i tij – palet tragetare
- Format, vendet dhe mekanizmat e tregtimit me shumice
- Formsimi i çmimit: nga forward ne spot
- Tregu zonal dhe kapacitetet ndermejt zonave (kapacitetet nderkufitare)
- Tregu me pakice
- çmimi me pakice
- Ofertat dhe kushtet kontraktuale

Shpërbërja dhe derregullimi (1)

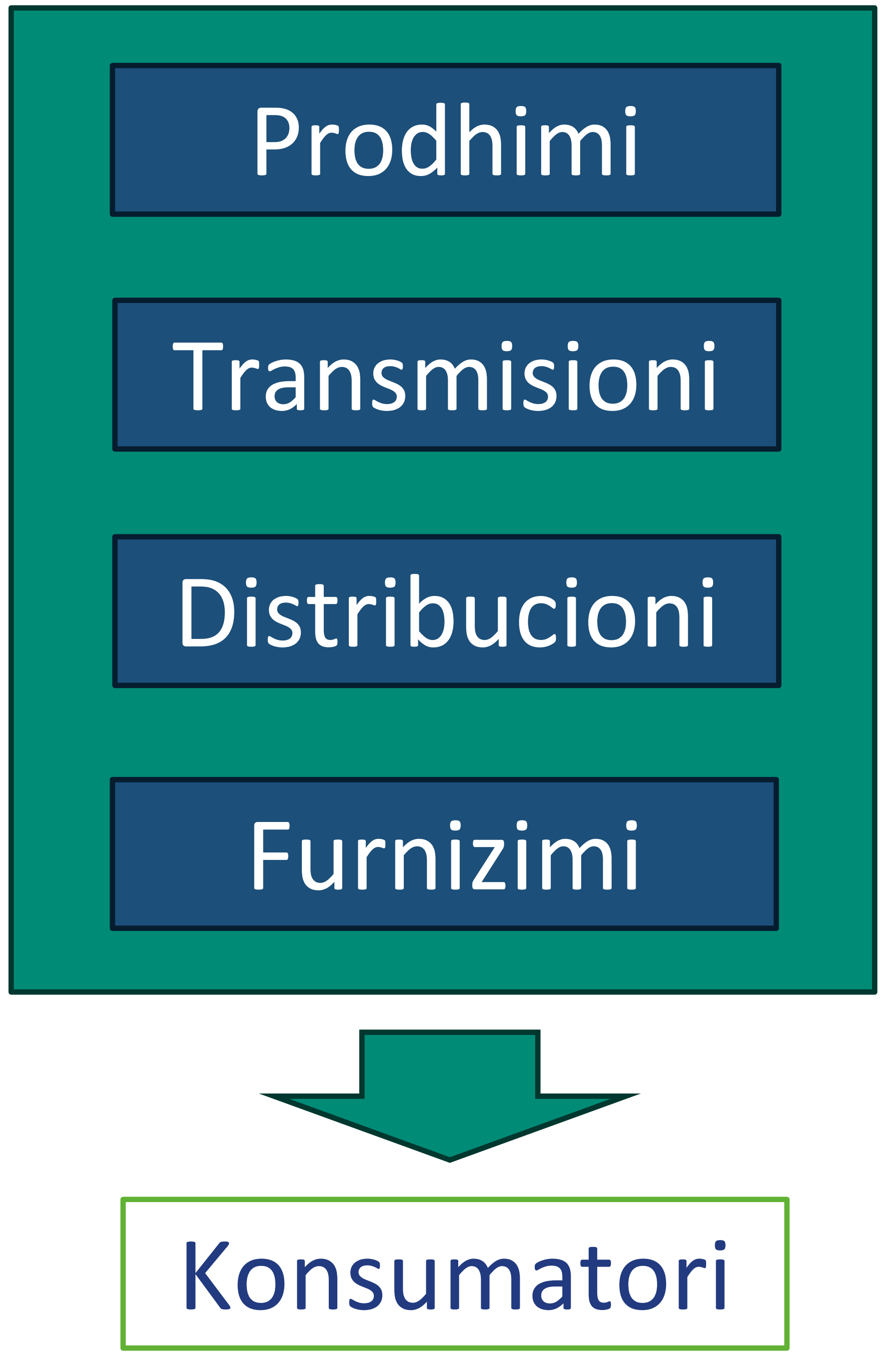

Struktura: Vertikalisht e integruar
Monopol i përcaktuar në tërë zinxhirin

Pronësia: Shtetërore / Komunale

Menaxhmenti: Kontroll shtetëror

Çmimi: I përcaktuar nga shteti

Monitorimi: Qeveria

Shpërbërja dhe derregullimi (2)

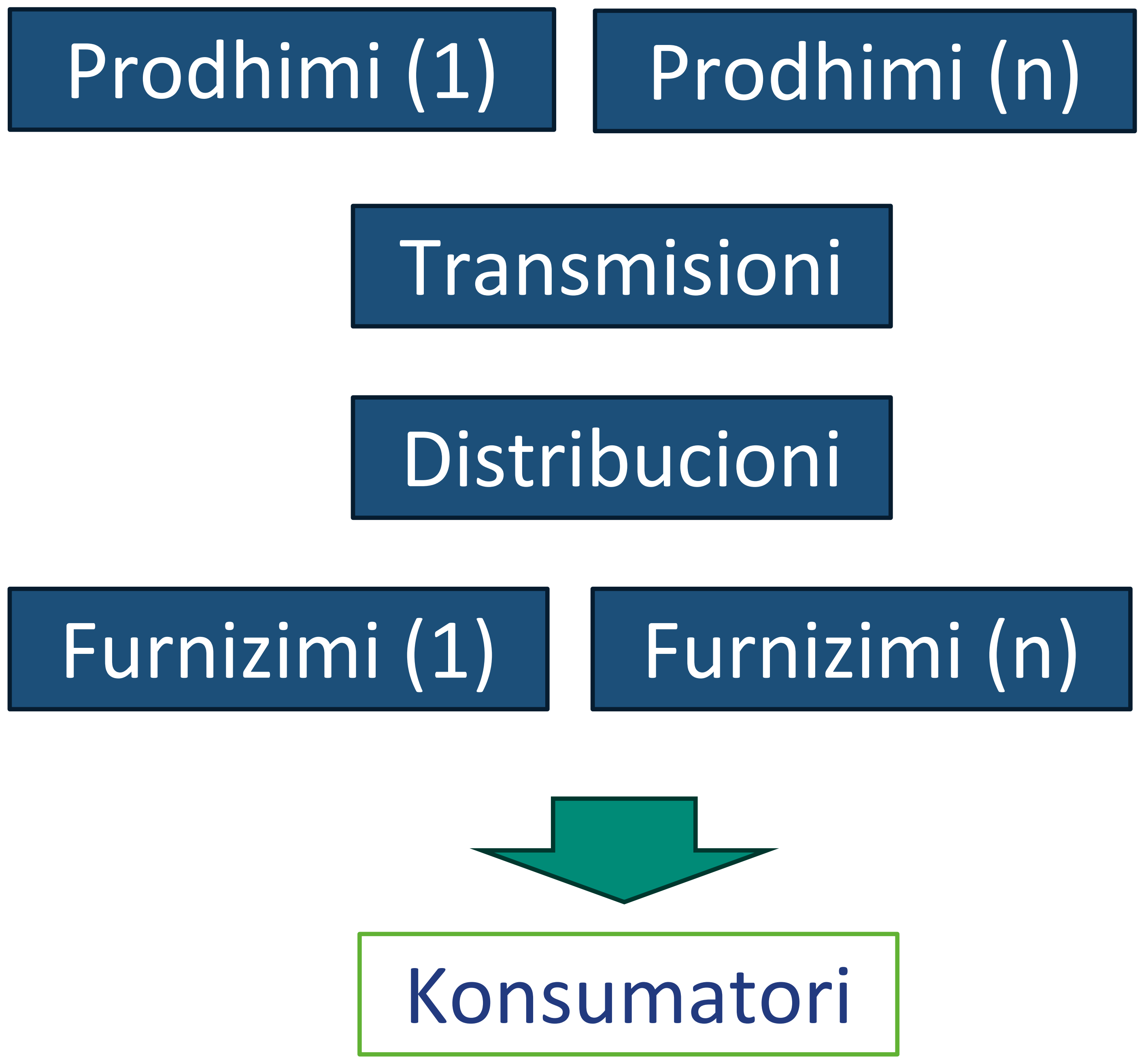

Struktura: Zinxhiri i shpërbërë
Rrjeti: Monopol natyror
P & F: Subjekt i konkurrences

Pronësia: Private / Publike / Komunale

Menaxhmenti: Varesisht nga pronësia

Çmimi: Që reflekton koston dhe nxit investime
Rrjeti: Tarifa te rregulluara, çasje jo-diskriminuese
P & F: Të përcaktuara në treg

Monitorimi: Rregullatori

Energjia elektrike si mall (komoditet)

- Shpërbërja, derregullimi dhe lejimi i konkurrences => zhvillimi i tregut
- Për tu tregtuar si komoditet
  - Product me karakteristika uniforme dhe i standardizuar
- Karakteristika të veçanta:
  - Nuk mund të deponohet*
  - Nevoja për mekanizëm balancues
  - Transport specifik që karakterizohet me humbje
  - Çmimi në korrelacion me komoditetet tjera të energjisë & instrumente klimatike

Tregtimi dhe liferimi

- Specifikat e produktit:
  - Vendi i liferimit (zona/TSOja, apo kufiri mes zonave)
  - Koha/periudha e liferimit
  - Opcionaliteti
- Burimi primar/teknologjia e percakton (deri dikun) produktin
  - Nuklearja / thëngjilli / gasi = bazë
  - Gasi / hidro = fleksibiliti (pik / orë-për-orë)
  - Era /PV / hidrot pa pende = intermitente

Forward

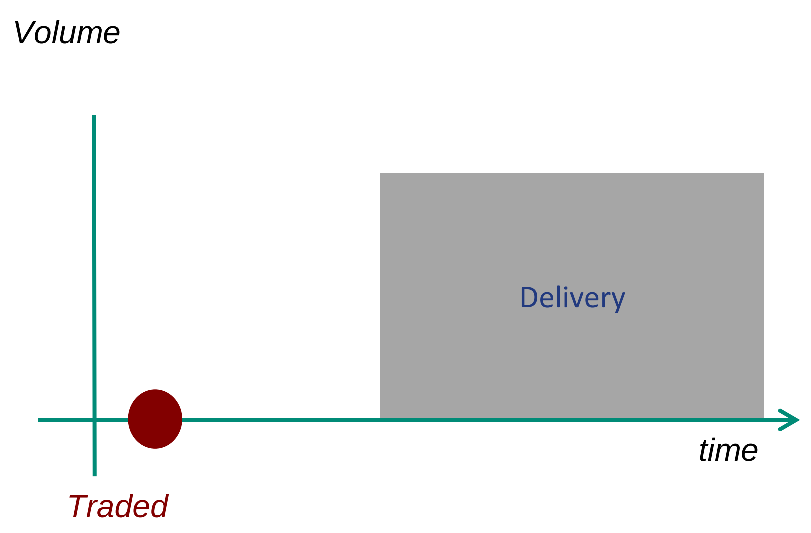

-Shume vite përpara

-Një vit përpara

-Disa muaj perpara

-Një muaj përpara

-Një jave përpara

Spot

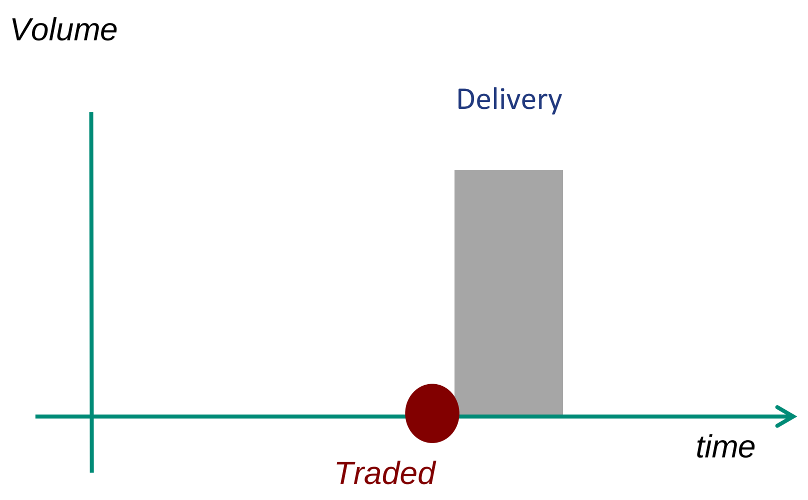

-Dy ditë përpara

-Një ditë përpara

-Disa orë përpara

-Një orë përpara

Mënyrat e tregtimit

Tregtimi bilateral

(aranzhim bilateral kreditor dhe i pagesave)

Bilateralisht

Kontrata strukturore, të veçanta

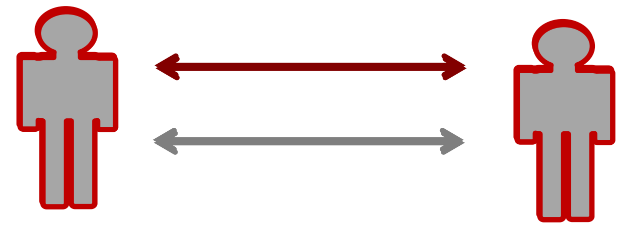

OTC

Përmes brokerëve (platformve/tel.)

Kontrata standarde

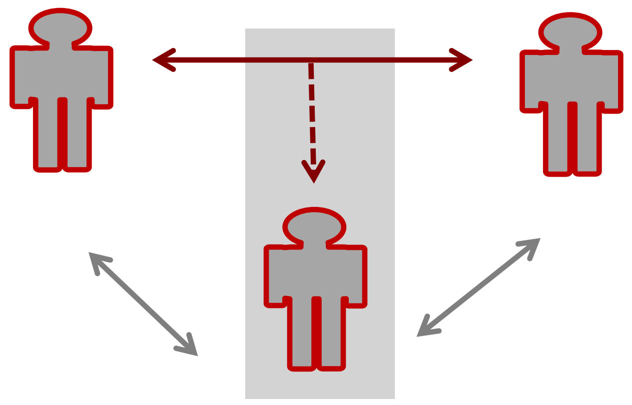

Tregtimi në bursa

(Klirungu qëndror i kontratave)

Tregtimi i vazhdueshëm

Kontrata standarde

Ankandet

Ditore, orë-për-orë, 15min.

Brendaditore gjithashtu

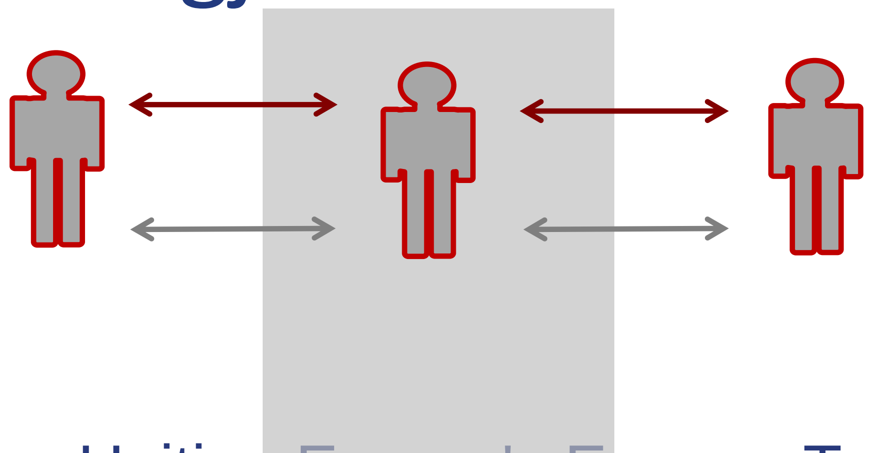

Rreziqet ne treg

Rreziqet e jashtme - kryesisht jashtë kompetencave të kompanisë	***Politik & gjeopolitik***	***Legal & rregullativ***	***Klima & moti***
Rreziqet e jashtme - kryesisht brenda kompetencave të kompanisë	***Tregu/ çmimi***	***Kreditor***	***Cash flow***
Të brendshme - mostly managed internally	***Operacional***	***Përputhshmëri a***	***Parashikimi i gabuar***

Transferimi i rrezikut

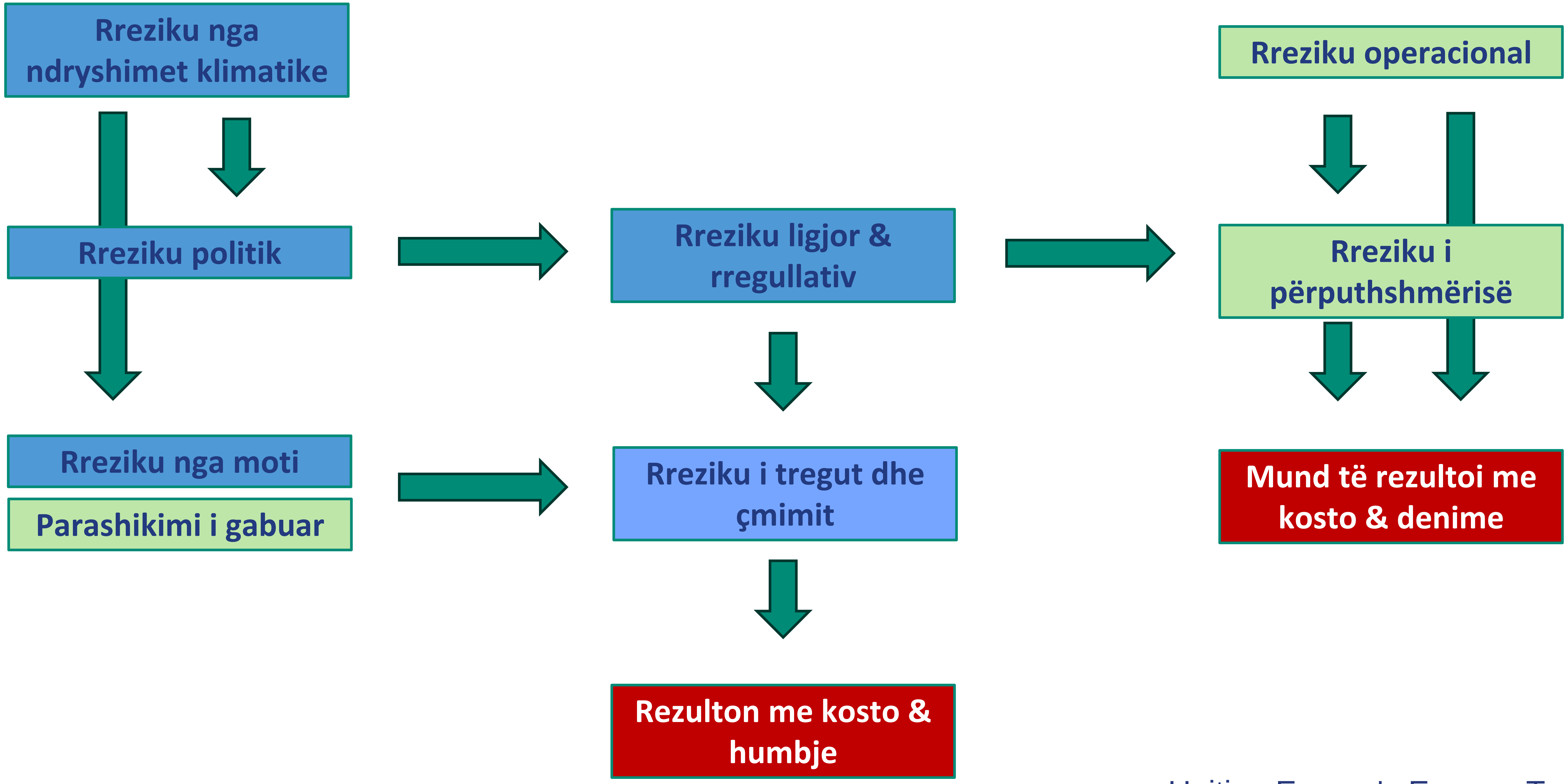

Menaxhimi i rrezikut

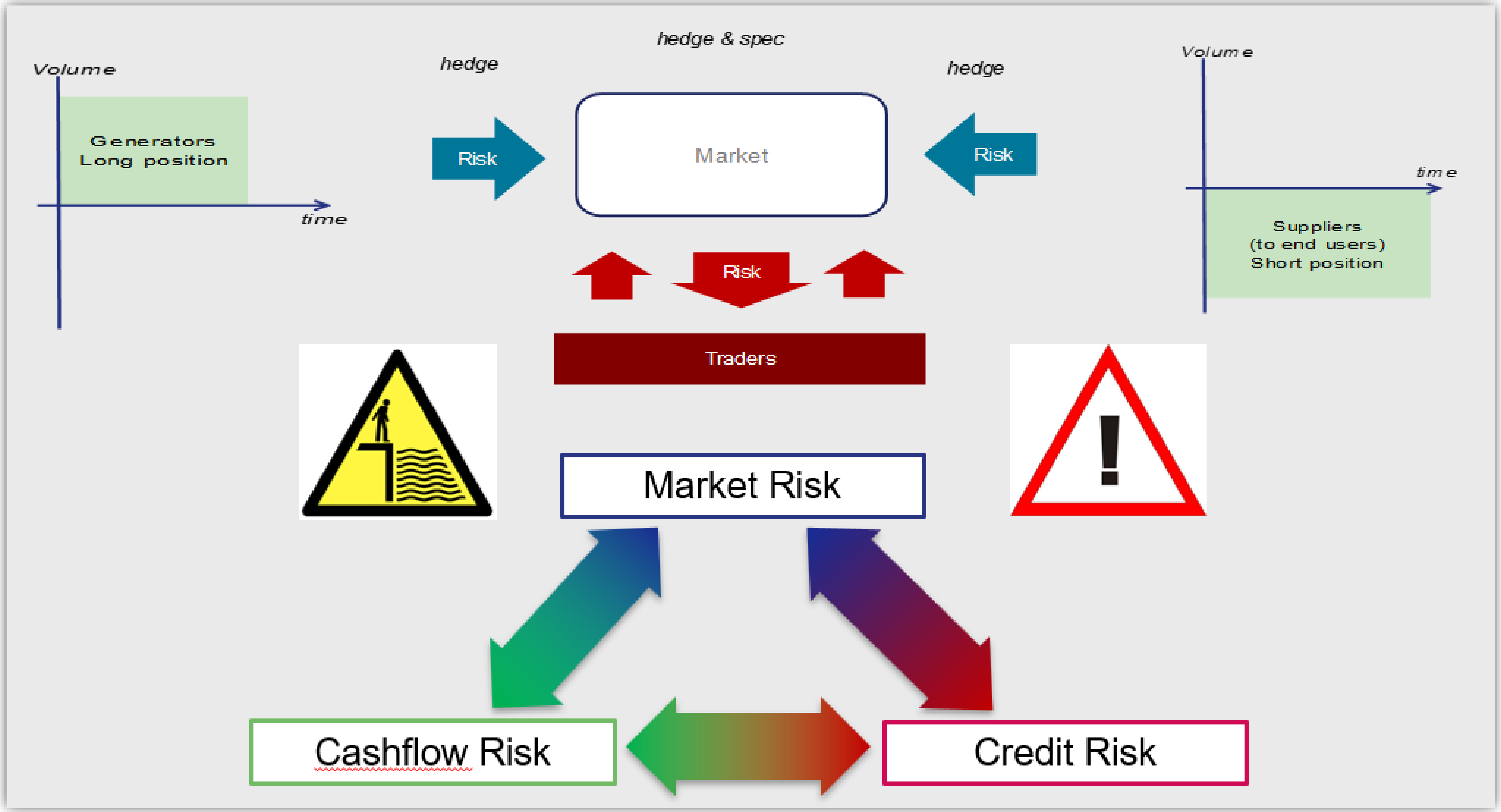

Likuiditeti i tregut

Likuiditeti i tregut – reflekton shkallën me të cilën matet se sa shpejt një product mund të shitet apo blihet në treg

Likuiditeti i tregut determinohet nga:

- Numri i pjesmarrësve
- Thellësia e tregut
- Volumi i ofertave në dispozicion tu tregtuar
- Diferenca mes ofertës më të mirë për blerje dhe për shitje
- Norma e shkëmbimit (churn rates)

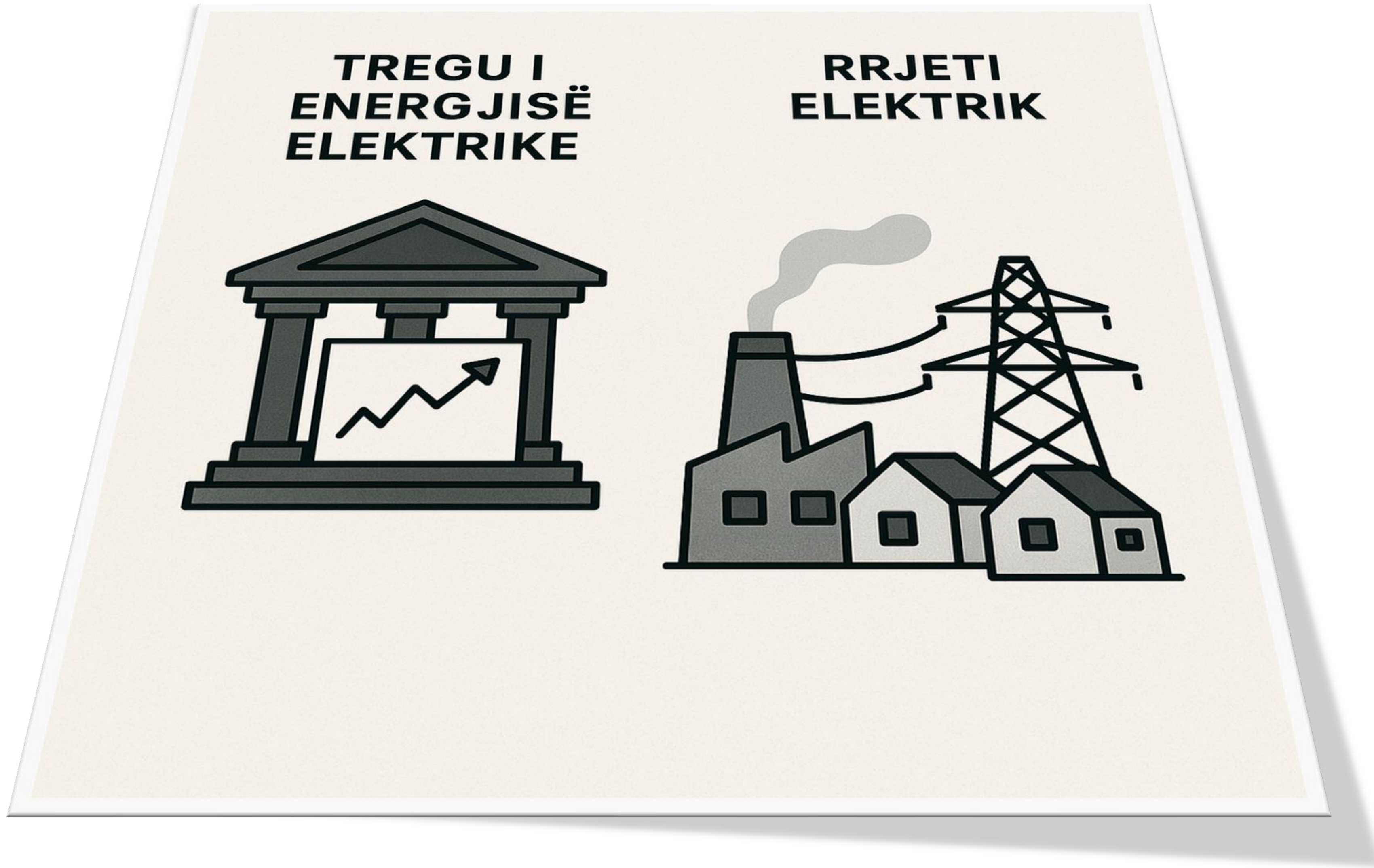

Parashikmi i çmimit të tregut

- Vlerësim i pjesmarrësve në treg për vlerën e produktit në kohen e konsumit/prodhimit
- Vlerësimi bëhet mbi bazën e informative/të dhënave:
  - Fundamentale / Historike / Faktorë specifik

- Parametrat kyç janë:
  - Parashikimi i kërkesës / ngarkesës
  - Parashikimi i prodhimit
  - Parashikimi i rrjetit (kapaciteti nderkufitar, volume dhe vlera)
  - Parashikimi i çmimit

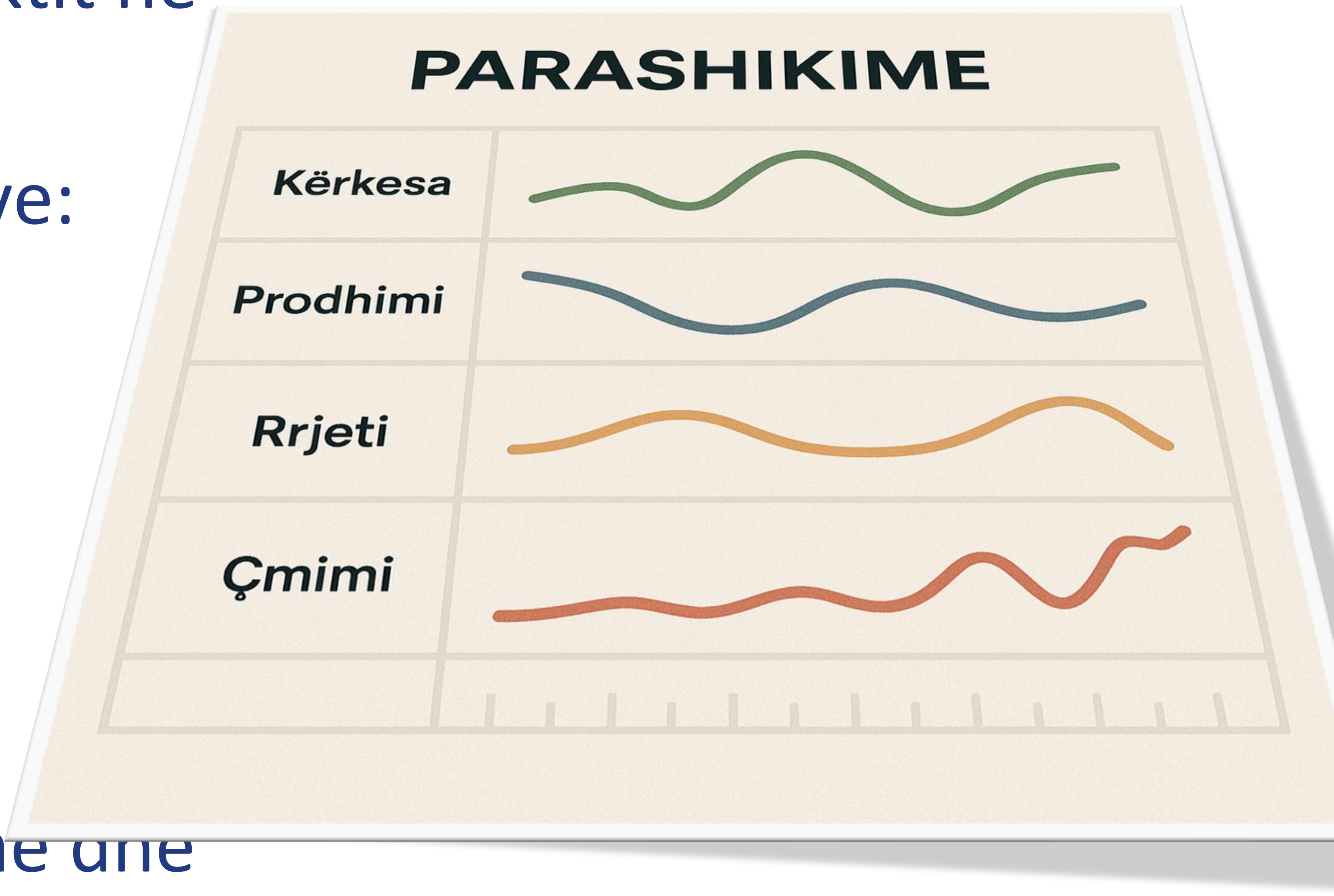

Mekanizmat për vendosjen e çmimit të tregut

(1) Tregu forward ka mekanizëm **të vazhdueshem**

- Tregtimi mund të bëhet në dritaren hapëse (gjatë ditës)
- Ofertat për të blerë dhe shitur produktion e caktuar vendosen në treg
- Ofertat me çmimin më të mirë përputhen dhe tregtohen

(Hedging market)

Ofertat e listuara ne platformë, me çmim, volum dhe zonën liferuese

Ofertat e pa-ekzekutuara vazhdojnë të qëndrojnë, duke u ngritur në lakoren meritore pas cdo ekzekutimi

(2) Tregu ditor ka **ankandin** si mekanizëm

- Dritarja për ofertat hapet ne për një kohë të shkurtër
- Lakoret e ofertës dhe kërkesës vedosen, dhe pikëtakimi i tyre përcakton çmimin

(Optimisation market)

Ofertat e listuara ne platformë, me çmim dhe volum, ekzekutohen nga algoritmi i ankandidt. Më pas publikohen rezultatet.

Rregulli meritor

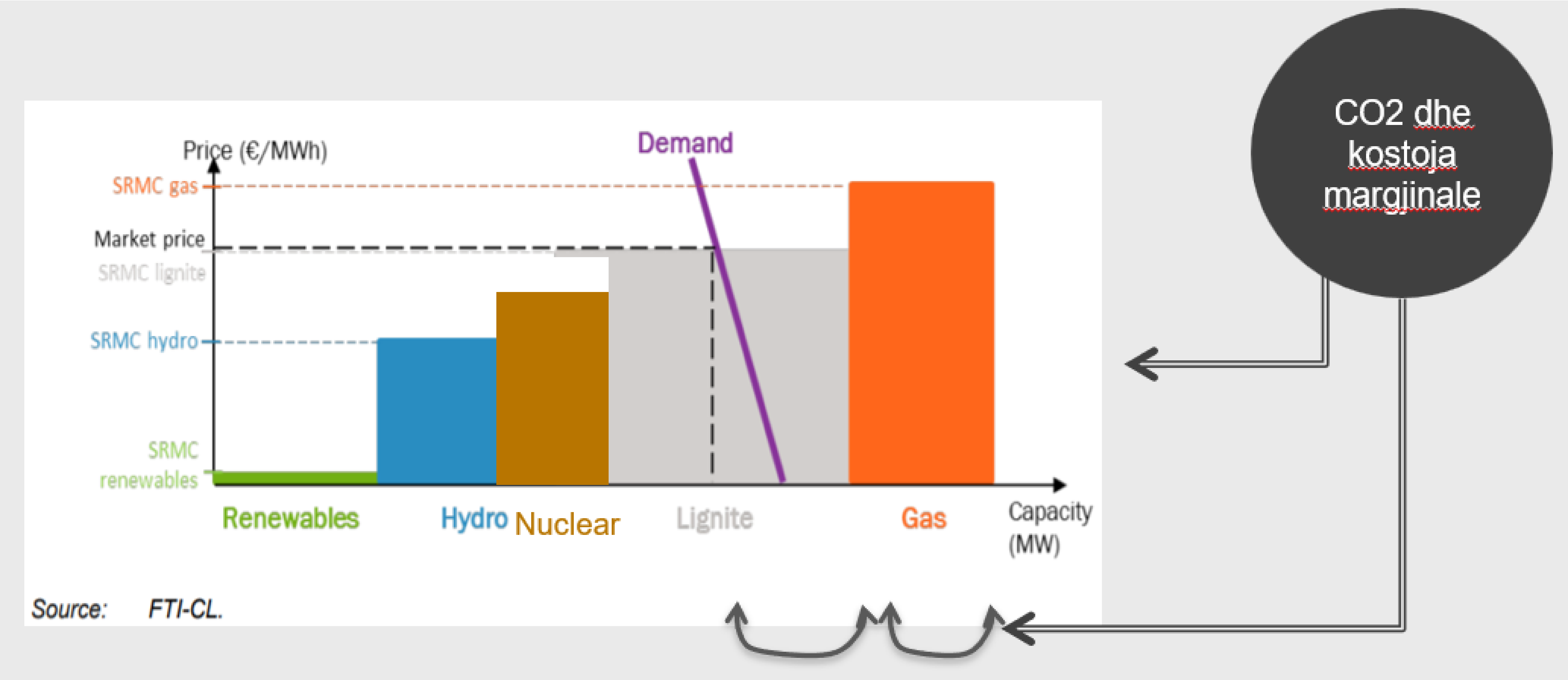

Forward apo spot!?

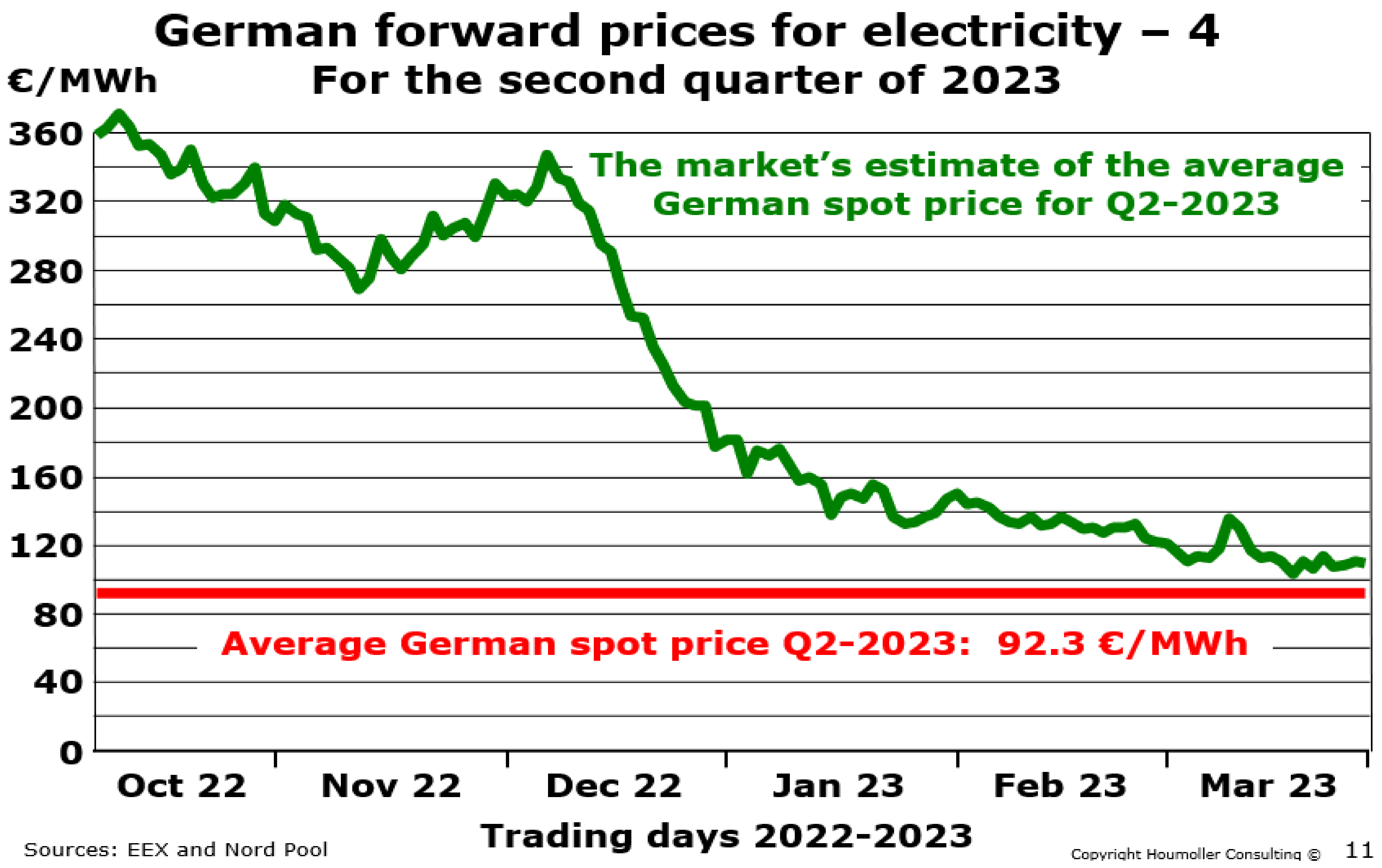

Kapaciteti ndër-zonal (ndër-kufitar)

- TSO-të duhet të përpiqen të pranojnë të gjitha transaksionet tregtare, duke përfshirë ato që përfshijnë tregtinë ndërkufitare
  - Nëse nuk ka ngarkesë (congestion) = nuk ka kufizime (rregulli parësor)
  - Në rast të ngarkesës strukturore = kapaciteti ndërkufitar (zonale) duhet të alokohet (një përjashtim që zbatohet më shpesh sesa rregulli parësor)
- Ngarkesa duhet të menaxhohet
  - Metoda e përdorur duhet të jetë jo-diskriminuese dhe e bazuar në treg, duke dhënë sinjale efikase ekonomike për pjesëmarrësit e tregut
  - TSO-të duhet bashkarisht ta kalkulojnë kapacitetin
  - Pra, kush është i gatshëm të paguaj më shumë, fiton të drejtën (ankand)
  - Megjithate, vlera e kapacitetit e ka një limit!

Vlera dhe çmimi i kapacitetit ndër-zonal

- Vlera është diferenca (spread) midis çmimeve të tregjeve të ditës në avancë (DAM) – kjo konsiderohet si indeksi.
- Çdo çmim i paguar në tregun afatgjatë është parashikimi më i mirë për atë se ku pritet të jetë çmimi DAM (mesatarisht).
- Çmimet në tregun afatgjatë janë pasqyrim i kësaj pritshmërie ⇒ Diferencat vjetore (Cal spreads) = të drejtat vjetore; Diferencat mujore = të drejtat mujore.

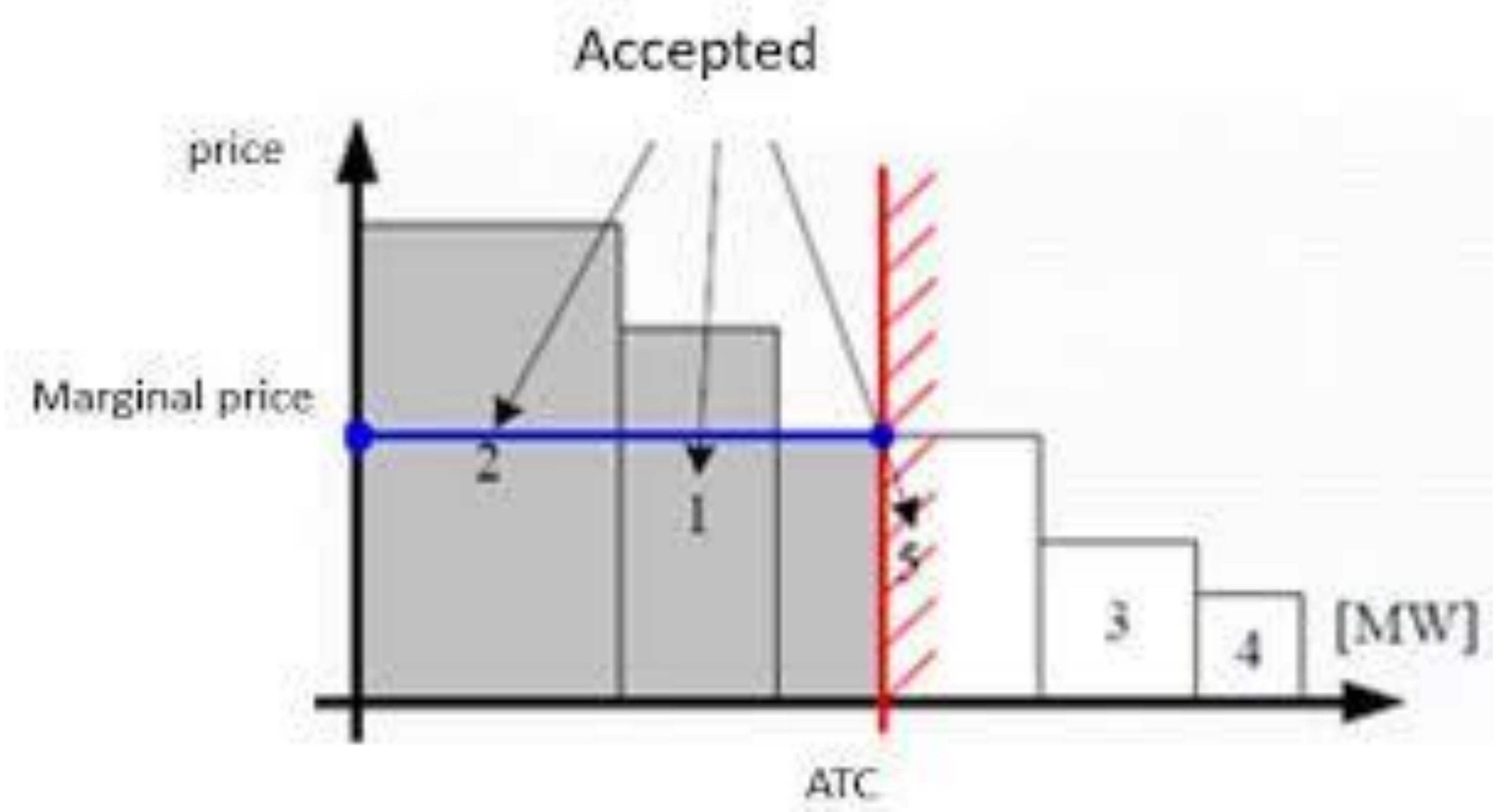

Vlera dhe çmimi i kapacitetit ndër-zonal

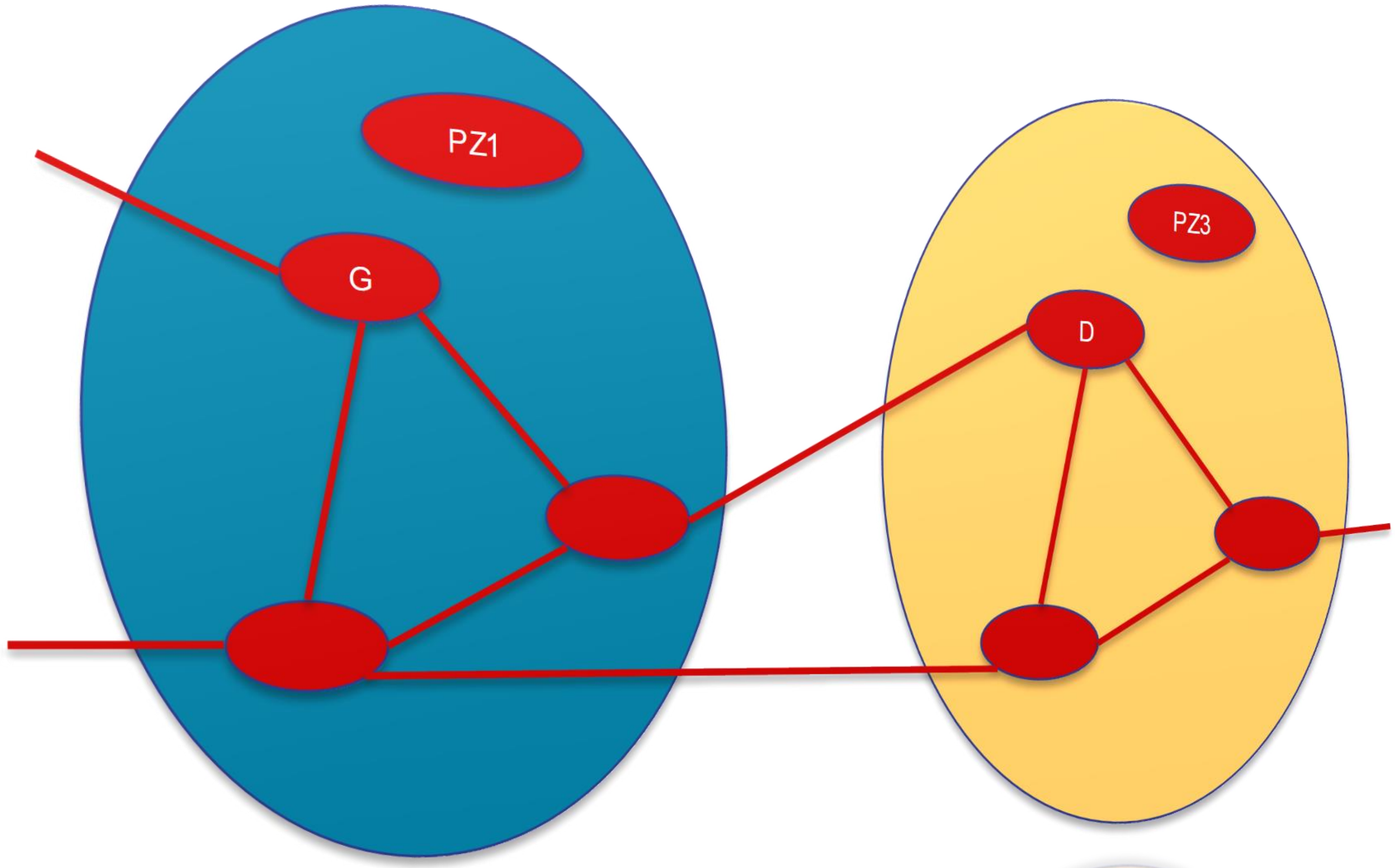

- G shet 100 MW te D @ 35 EUR/MWh (Cal base), liferimi ne PZ3
- G blen 100MW kapacitet @ 5 EUR/MWh
- G and D: e kanë mbrojtur pozicionin e tyre për periudhen e ardhshme

Si veprojnë:

- Një muaj përpara: G dhe D tregtjnë pozicionin e tyre, dhe
- G & D shkojnë në DAM:

1. G nominon capacitetin sipas kontratës? apo
2. G shikon çmimet e pritura në DAM dhe vepron sipas parashikimit?

Nëse çmimi në PZ1 = 30, PZ3 = 20?

Nëse çmimi në PZ1= 30, PZ3 = 35?

Nëse çmimi në PZ1 = 30, PZ3 = 40?

Vlera e kapacitetit në këta skenarë është?

Tregu me pakicë - tregu i konsumit

- Konsumatorëve fundorë u jepet e drejta të zgjedhin furnizuesin që dëshirojnë
- Familjet dhe konsumatorët e vegjël (jo më shumë se 50 punonjës dhe xhiro jo më e madhe se 10 milionë) mund të përfitojnë nga shërbimi universal
- Ndërrimi i furnizuesit duhet të realizohet brenda jo më shumë se tre javësh (deri 1 muaj)
- DSO të posedoj profilet e ngarkesës dhe jap furnizuesve që kanë arritur kontratë me konsumatorët

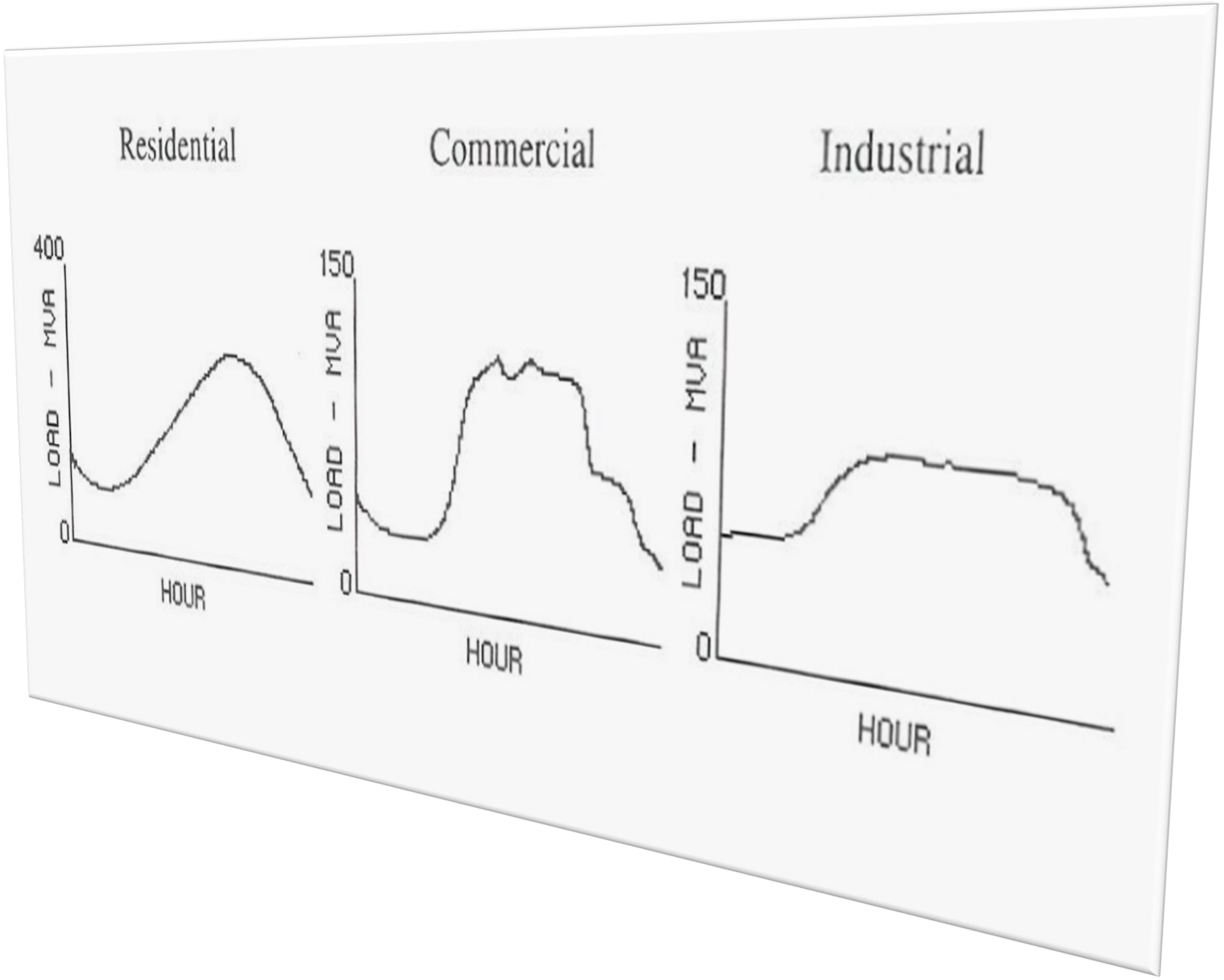

Struktura e çmimit

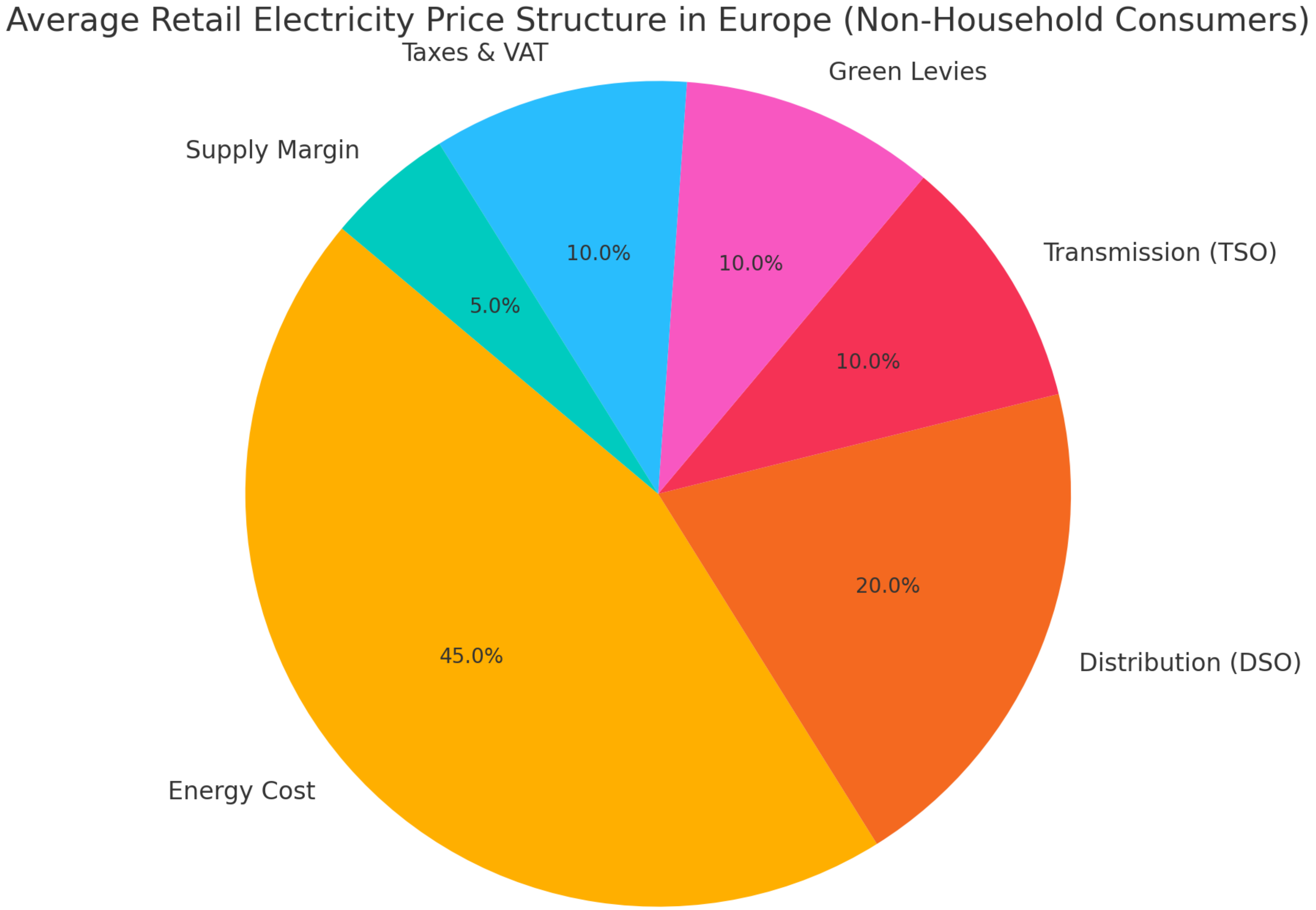

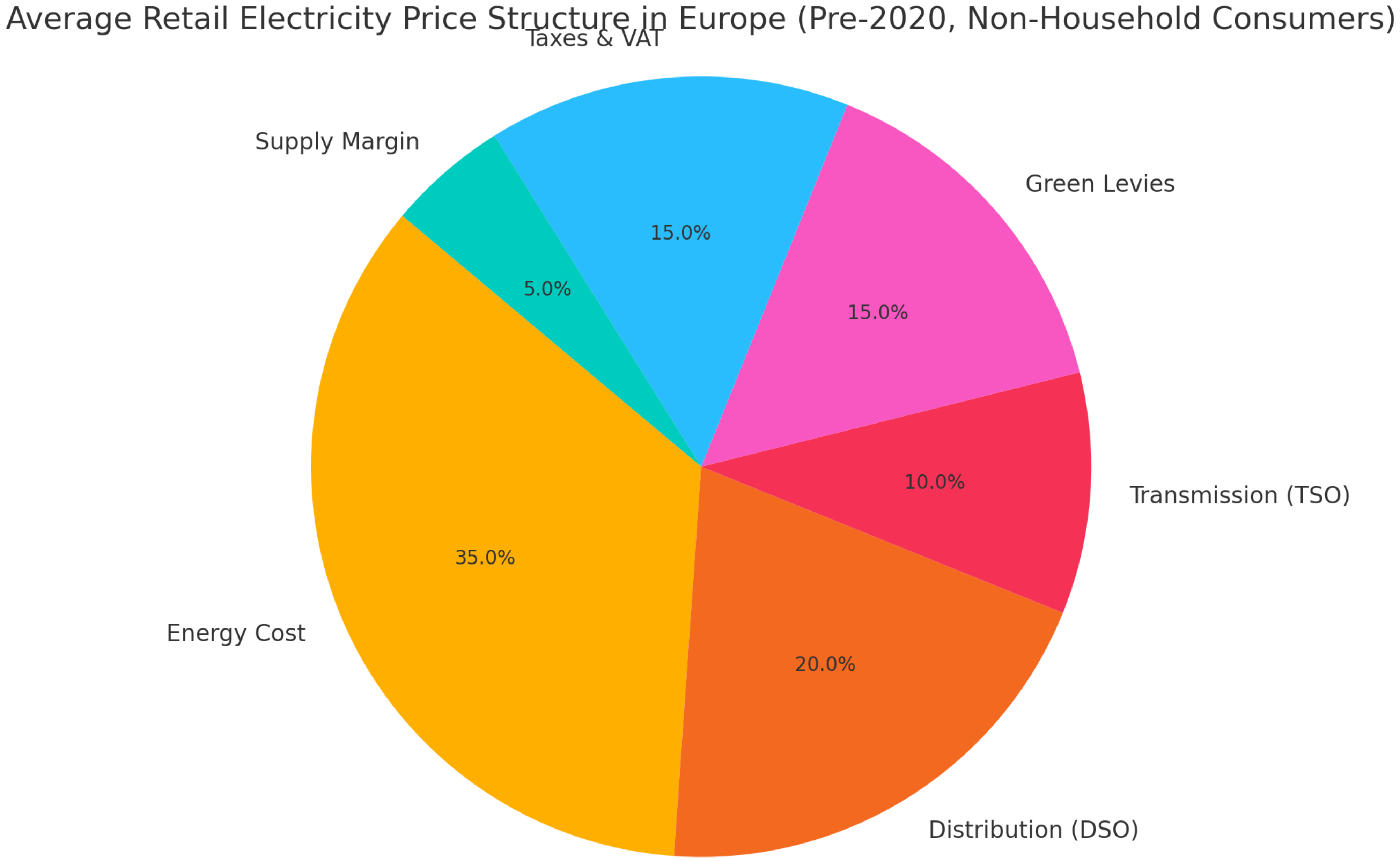

Struktura e çmimit në rajon

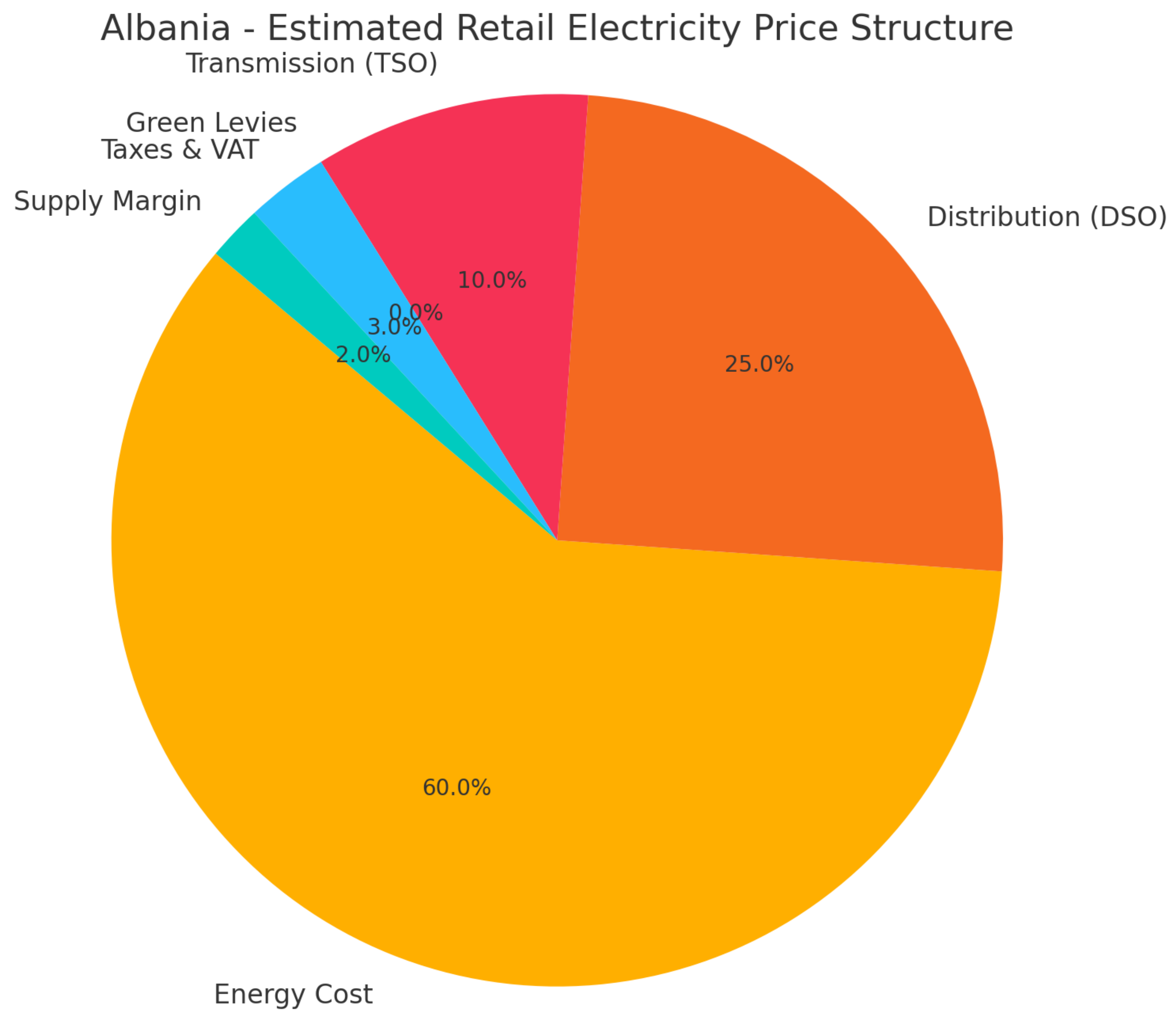

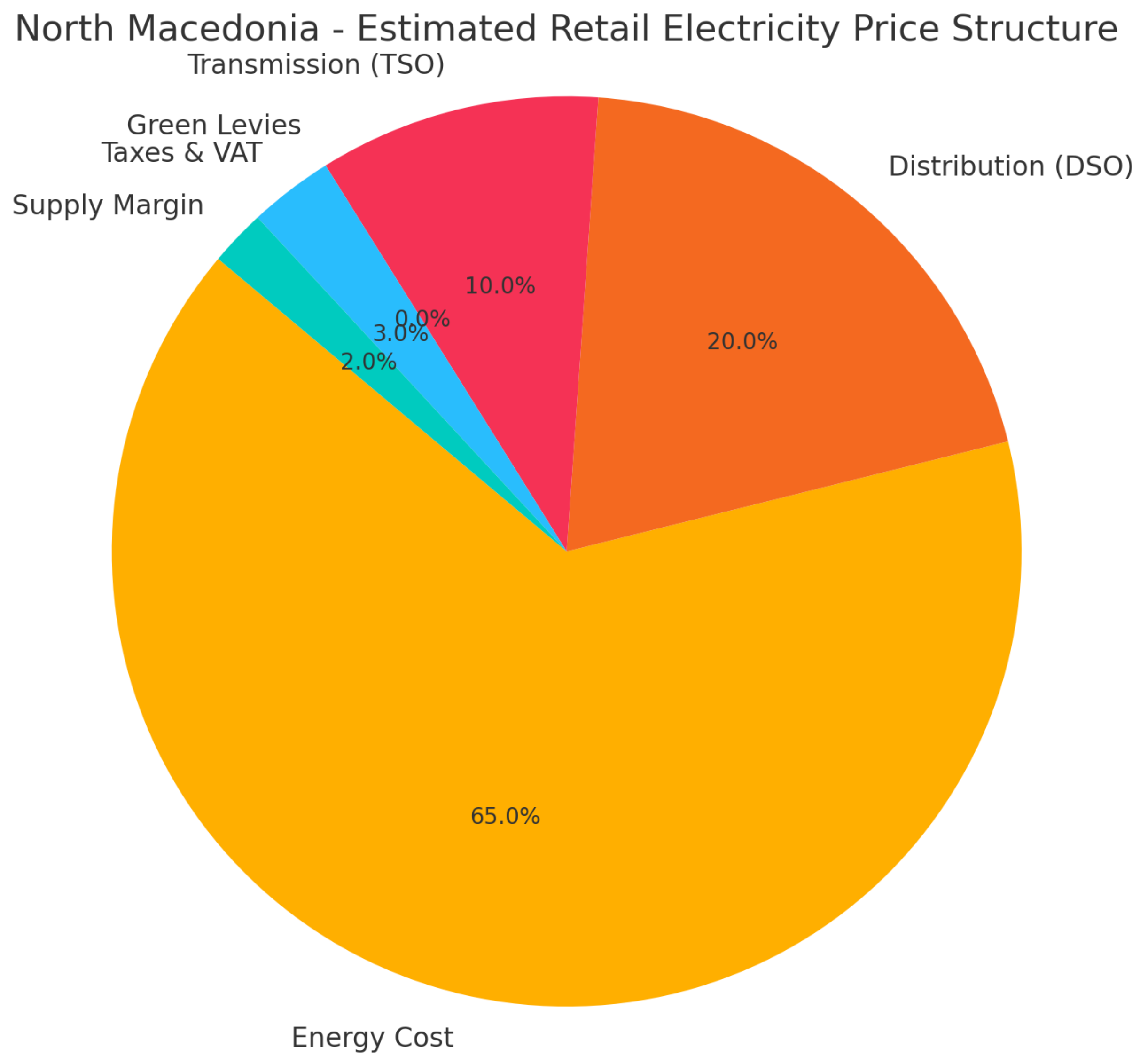

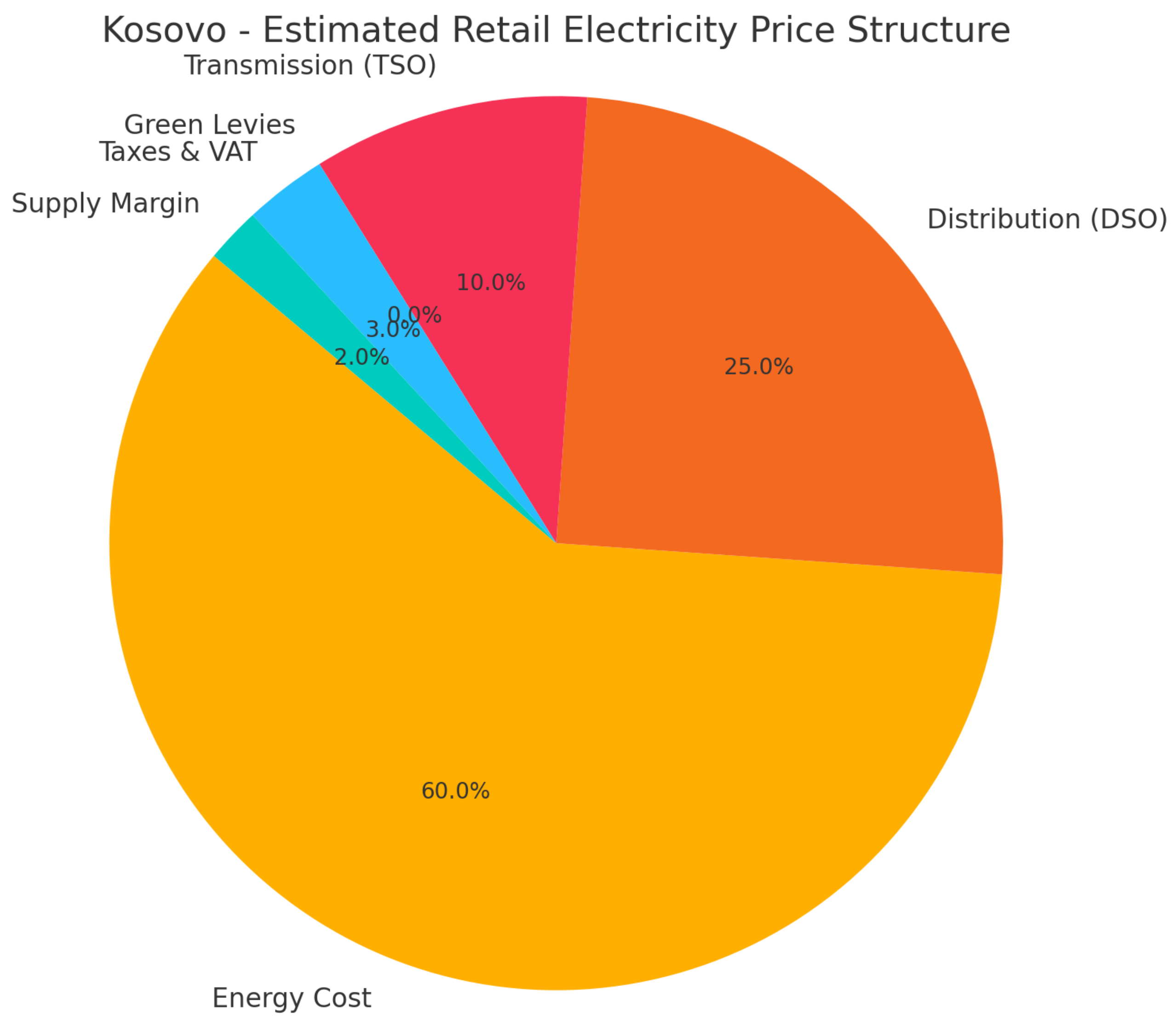

Ofertat dhe çmimi

- Oferta i referohet HUPX
- Kostos së kapacitetit ndërkufitar
- Tarifat e rrjetit
- 12% kostot e furnizuesit

?

- Granulariteti i çmimit të HUPX
- Granulariteti i çmimit të kapacitetit, ankandi përkatës, dhe specifikimi i kufijve
- Kushtet e përgjithshme të furnizimit
- Kualiteti i shërbimit
- Kompensimi në rast të ndërprerjeve

Si mund të shtyhen licensuesit të jenë aktiv

Në të ardhmen...

Rregullatori mund të shyrtoj mundësinë të kërkoj nga furnizuesit e licencuar të ofertojnë si kusht i licences:

- Me çmim fiks
- Me çmim të indeksuar në ALPEX
- Me çmim të indeksuar
- Për kohëzgjatje 1 – 3 vite
- Të specifikoj edhe kualitetin e shërbimit dhe kompensimin në rast të ndërprerjeve

Faleminderit!

Arben Kllokoqi
ECRB Senior Energy Expert
Lead of the Regulatory Support Task Force
arben.kllokoqi@energy-community.org